

BO‘LAJAK PEDAGOGLARNING RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI EGALLASH BOSQICHLARI VA ULARNING KASBIY RIVOJLANISHDAGI AHAMIYATI

Gulyamova Nafisa Burikulovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti stajyor o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak tarbiyachilarning raqamli texnologiyalarni egallash jarayoni bosqichma-bosqich tahlil qilinadi. Raqamli kompetensiya tarbiyachi kasbiy tayyorgarligining ajralmas qismi sifatida ko‘rib chiqilib, uning o‘qitish samaradorligini oshirish, interaktiv muhit yaratish va bolalar bilan individual ishlash imkoniyatlarini kuchaytirishi asoslanadi. Raqamli texnologiyalarni egallash bosqichlari motivatsion, amaliy va refleksiv rivojlanish darajalariga ko‘ra yondashilgan holda yoritiladi. Maqola maktabgacha ta’lim yo‘nalishida kelajak tarbiyachilarni raqamli pedagogik muhitga ilmiy asosda tayyorlash zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar. raqamli kompetensiya, bo‘lajak tarbiyachi, maktabgacha ta’lim, raqamli savodxonlik, pedagogik innovatsiya, interaktiv ta’lim muhiti, kasbiy tayyorgarlik.

ЭТАПЫ ОСВОЕНИЯ ЦИФРОВЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ

Аннотация. В данной статье поэтапно анализируется процесс овладения цифровыми технологиями будущими воспитателями. Цифровая компетентность рассматривается как неотъемлемая часть профессиональной подготовки воспитателя, обосновывается её роль в повышении эффективности обучения, создании интерактивной среды и расширении возможностей индивидуальной работы с детьми. Этапы освоения цифровых технологий освещаются с учётом мотивационного, практического и рефлексивного уровней развития. В статье подчёркивается необходимость научно обоснованной подготовки будущих воспитателей дошкольного образования к деятельности в цифровой педагогической среде.

Ключевые слова: цифровая компетентность, будущий воспитатель, дошкольное образование, цифровая грамотность, педагогическая инновация, интерактивная образовательная среда, профессиональная подготовка.

STAGES OF FUTURE TEACHERS' MASTERY OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND THEIR IMPORTANCE IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Abstract. This article provides a step-by-step analysis of the process by which future preschool teachers acquire digital technologies. Digital competence is considered an integral part of professional teacher training; its role is substantiated in enhancing the effectiveness of learning, creating an interactive environment, and expanding opportunities for individualized work with children. The stages of mastering digital technologies are presented with consideration of the motivational, practical, and reflective levels of development. The article emphasizes the necessity of scientifically grounded training of future preschool teachers for professional activity in a digital educational environment.

Keywords: digital competence, future preschool teacher, early childhood education, digital literacy, pedagogical innovation, interactive educational environment, professional training.

Kirish. Globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari jadal kechayotgan hozirgi davrda maktabgacha ta’lim tizimi oldida turgan vazifalar tubdan yangilanmoqda. Raqamli texnologiyalar ta’lim sohasining barcha bosqichlariga chuqur kirib borayotgani bois, bo‘lajak tarbiyachilarni zamonaviy raqamli muhitda samarali ishlay oladigan, innovatsion fikrlash va media madaniyatga ega malakali mutaxassis sifatida tayyorlash ta’lim siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda. Bugungi kunda bolalarning ilk yoshdan boshlab raqamli qurilmalar va interaktiv ta’lim vositalari bilan tabiiy aloqada bo‘lishi pedagogdan ularning raqamli xatti-harakatlari, kontent iste’moli va onlayn o‘rganish odatlariga moslashgan holda ta’lim tashkil etishni talab etadi. Shu bois bo‘lajak tarbiyachi nafaqat texnologik vositalarni qo‘llash, balki raqamli texnologiyalar asosida maqsadga yo‘naltirilgan, pedagogik nuqtayi nazardan asoslangan interaktiv ta’lim muhiti yaratish ko‘nikmasiga ega bo‘lishi zarur.

Raqamli kompetensiya tushunchasi oddiy texnik savodxonlik bilan cheklanmay, axborotni izlash, tahlil qilish va filtrlash, uni pedagogik maqsadga mos tarzda qayta ishlash, bolalarda kreativ fikrlashni rag’batlantiruvchi faol ta’lim muhitini yaratish, raqamli xavfsizlik me’yorlariga rioya etish kabi murakkab ko’nikmalar majmuasini o’z ichiga oladi. Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash, ularning psixologik va emotsional xususiyatlarini chuqur hisobga olish zarurati raqamli texnologiyalardan foydalanishni yanada mas’uliyatli hamda nazoratli yondashuvni talab qiladi. Chunki raqamli muhit nafaqat rivojlantiruvchi, balki to’g’ri tanlanmasa, bolaning kognitiv va ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin.

Bugungi kunda dunyoning ko’plab davlatlarida maktabgacha ta’lim tizimida raqamli pedagogika, masofaviy va gibrid ta’lim modellari, mobil ilovalar, AR/VR texnologiyalari, bolaning qiziqish va ehtiyojlariga moslashtirilgan adaptiv ta’lim tizimlari faol qo’llanilmoqda. Bunday sharoitda bo’lajak tarbiyachilarni nafaqat texnik jihatdan tayyorlash, balki ularning raqamli madaniyatini, kreativ tafakkurini va refleksiv tahlil qobiliyatini rivojlantirish dolzarb ilmiy-pedagogik vazifaga aylanmoqda. Raqamli vositalarni qo’llash orqali tarbiyachi bolaning shaxsiy rivojlanish dinamikasini kuzatish, individual ta’lim strategiyasini ishlab chiqish, ota-onalar bilan samarali raqamli hamkorlikni yo’lga qo’yish imkoniga ega bo’ladi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar maktabgacha ta’lim tashkilotining boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish, monitoring va diagnostika sifatini oshirish, metodik resurslarni tezkor almashish, ta’lim mazmunini bolalar ehtiyojlariga moslashtirishda keng imkoniyat yaratadi. Biroq mazkur imkoniyatlarni to’liq ro’yobga chiqarish uchun bo’lajak tarbiyachilarni raqamli kompetensiyani bosqichma-bosqich shakllantirish asosida tizimli tayyorlash zarur. Ushbu bosqichlar, avvalo, raqamli texnologiyalarga nisbatan motivatsion qiziqish va psixologik tayyorgarlik, so’ngra amaliy foydalanish ko’nikmalari va yakunda refleksiv-analitik va innovatsion yondashuv sifatida namoyon bo’ladi.

Mazkur maqolada ana shu bosqichlarning mohiyati, ularning kasbiy rivojlanishdagi ahamiyati va ta’lim jarayonida samarali joriy etishning ilmiy-pedagogik asoslari yoritiladi. Shu orqali maktabgacha ta’lim tizimida raqamli pedagogik muhitni yaratishga qodir zamonaviy tarbiyachilarni tayyorlash bo’yicha metodik yondashuvni taklif etish ko’zda tutiladi. Davom ettiraymi?

Asosiy qism. Bo’lajak tarbiyachilarning raqamli texnologiyalarni egallash jarayonida ularning raqamli kompetensiyasini shakllantirish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Har bir bosqich nafaqat texnik bilimlarning o’zlashtirilishini, balki pedagogik yondashuv, axborot madaniyati, psixologik tayyorgarlik va ijodiy fikrlash bilan uzviy bog’langan holda namoyon bo’ladi. Mazkur jarayonning samarali kechishi uchun ta’lim jarayonida nazariy, amaliy va refleksiv-integrativ yondashuvlar uyg’unligi ta’minlanishi zarur.

Birinchi bosqich — motivatsion-axborotga tayyorgarlik bosqichi bo’lib, bu davrda bo’lajak tarbiyachilarda raqamli texnologiyalarga bo’lgan ijobiy munosabat, o’rganishga qiziqish va ichki ehtiyoj shakllanadi. Mazkur bosqichda raqamli ta’lim vositalarining afzalliklari, maktabgacha ta’limdagi dolzarb o’rni, bola rivojlanishiga ta’siri haqida tushunchalar beriladi. Shuningdek, raqamli pedagogik madaniyat, internet etikasi, raqamli xavfsizlik, media savodxonlikning ta’limiy va tarbiyaviy ahamiyati tushuntiriladi. Bu bosqichda talabalarda raqamli muhitni anglash va uni nafaqat iste’molchi, balki faol tashkilotchilik nuqtayi nazaridan ko’ra olish qobiliyati shakllanadi.

Ikkinchi bosqich — texnologik-amaliy ko’nikmalar bosqichi bo’lib, unda bo’lajak tarbiyachilar raqamli vositalar bilan bevosita ishlash malakalarini egallaydilar. Interaktiv ta’lim platformalari, taqdimot dasturlari, raqamli metodik resurslar, bolalar psixologiyasiga mos edukativ ilovalar, multimedia kontent yaratish vositalari bilan ishlash ko’nikmalari bosqichma-bosqich shakllantiriladi. Shuningdek, AR/VR texnologiyalar, animatsion simulyatorlar, elektron portfoliolar, adaptiv o’quv tizimlari bilan ishlash malakalari amaliy mashg’ulotlar orqali rivojlantiriladi. Bu jarayon faqat texnik funksiyalarni bilish bilan cheklanmay, balki ta’lim jarayonining maqsad va mazmuniga mos metodik asoslangan holda qo’llash tamoyillari bilan uyg’unlashadi.

Uchinchi bosqich — refleksiv-innovatsion rivojlanish bosqichi bo’lib, unda bo’lajak tarbiyachi o’z raqamli faoliyatini tahlil qilish, ta’lim muhiti samaradorligini baholash, yaratilgan pedagogik yechimlarni takomillashtirish va yangilik yaratish qobiliyatiga ega bo’ladi. Mazkur bosqichda raqamli texnologiyalar yordamida bolalarning individual rivojlanish xaritasini shakllantirish, ularning qiziqishini yo’naltirish, ota-onalar bilan raqamli hamkorlikni yo’lga qo’yish bo’yicha kreativ yondashuvlar ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, bo’lajak tarbiyachilar raqamli loyihalash, ta’limiy kontentni modellash, interaktiv mashg’ulotlarni refleksiv tahlil asosida takomillashtirish ko’nikmalarini egallaydilar.

Ushbu uch bosqichli yondashuv raqamli texnologiyalarni faqat qo‘shimcha vosita emas, balki pedagogik faoliyatning mazmun va sifat ko‘rsatkichlarini tubdan yangilovchi strategik imkoniyat sifatida anglashga xizmat qiladi. Mazkur model bo‘lajak tarbiyachilarning nafaqat texnik bilimlarini, balki pedagogik mas’uliyati, kreativ tafakkuri, media madaniyati va kasbiy refleksiyasini uyg‘un holda rivojlantirishga asos bo‘ladi.

Xulosa. Bo‘lajak pedagoglarning raqamli texnologiyalarni egallash bosqichlari ularning kasbiy tayyorgarligida strategik ahamiyatga ega bo‘lib, bu jarayon faqat texnik ko‘nikmalarni shakllantirish bilan cheklanmay, balki pedagogik mas’uliyat, refleksiv fikrlash, media madaniyat va innovatsion yondashuv bilan uyg‘un holda rivojlanishni taqozo etadi. Raqamli kompetensiya tushunchasi tarbiyachining bolalar bilan muloqot sifatini oshirish, ta’lim sharoitini individuallashtirish, adaptiv ta’lim muhiti yaratish, ota-onalar bilan samarali raqamli hamkorlikni yo‘lga qo‘yish imkoniyatini kengaytiradi. Shu nuqtai nazardan, raqamli texnologiyalarni faqat texnik vosita emas, balki pedagogik jarayon mazmunini yangilash, rivojlantiruvchi ta’lim strategiyalarini ishlab chiqish va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi transformatsion kuch sifatida baholash zarur.

Raqamli pedagogikaning maktabgacha ta’lim tizimidagi ahamiyati avvalo bolaning tabiiy rivojlanish ehtiyojlari, yosh psixologiyasi va o‘yin faoliyati bilan uyg‘un holda yondashilgandagina yuqori samara beradi. Shu bois bo‘lajak tarbiyachining texnologiyani o‘rganganligi emas, uni qachon va qanday pedagogik maqsadda qo‘llay olishi hal qiluvchi omil hisoblanadi. Raqamli vositalar interaktiv o‘quv stimulini kuchaytirishi, bolalarda diqqatni boshqarish, eslab qolish, ijodiy obraz yaratish, emotsional reaksiyani rag‘batlantirish orqali ta’lim sifatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shuningdek, raqamli kuzatuv va diagnostika tizimlari har bir bolaning rivojlanish dinamikasini aniqlash, individual yo‘nalishlarni asoslash va metodik yechimlarni optimallashtirish imkonini beradi.

Bo‘lajak pedagoglarda raqamli kompetensiyani uch bosqichda — motivatsion, amaliy va refleksiv-innovatsion asosda shakllantirish raqamli texnologiyalarni ongli, mas’uliyatli va pedagogik asoslangan tarzda qo‘llashga zamin yaratadi. Bunday yondashuv tarbiyachining nafaqat iste’molchi sifatida emas, balki raqamli ta’lim muhiti yaratuvchisi va boshqaruvchisi sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa refleksiv bosqichning ustunligi — tarbiyachining o‘z faoliyatini tahlil qilishi, zamonaviy ta’lim tendensiyalarini kuzatishi va yangilik yaratishga intilishi uning professional yetuklik darajasini belgilaydi.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni maktabgacha ta’lim jarayoniga to‘liq tatbiq etish uchun metodik ta’minot, ilmiy asoslangan trening dasturlari, integrativ platformalar, psixologik xavfsizlik protokollari va ota-onalar bilan raqamli hamkorlik modeli ishlab chiqilishi zarur. Aks holda, texnologiyaning imkoniyati to‘liq ishga tushirilmaydi yoki noto‘g‘ri foydalanish natijasida bolaning psixologik rivojlanishiga xavf tug‘ilishi ehtimoli yuzaga keladi.

Yakuniy xulosa sifatida ta’kidlash mumkinki, bo‘lajak tarbiyachilarni raqamli pedagogika asosida bosqichma-bosqich, metodik asosda tayyorlash maktabgacha ta’lim sifatini yangi bosqichga ko‘tarish, zamonaviy global ta’lim standartlariga moslashish va raqamli avlod bilan samarali pedagogik muloqotni shakllantirishning asosiy omilidir. Bu nafaqat ta’lim jarayonini zamonaviylashtirish, balki kelajak avlodni raqamli tafakkur, ijodkorlik va ma’naviy mas’uliyat uyg‘unligida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirova Z. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2022.
2. Raxmonqulova D. Raqamli pedagogika va innovatsion ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023.
3. Niyozova G., Jo‘rayeva M. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda raqamli vositalar. – Pedagogika jurnali, 2024, №2.
4. European Commission. Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu). – Brussels, 2022.
5. Mishra P., Koehler M. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) model. – Journal of Education & Technology, 2021.

O‘QUVCHI SHAXSINI RIVOJLANTIRISHDA MENTORLIK (MURABBIYLIK) TEXNOLOGIYASI

Raximova Maftuna Ixtiyor qizi

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti Xorijiy til va adabiyoti ingliz tili yo‘nalishi talabasi

e-mail sorarakhimova97@gmail.com